

Nespiak, Danuta / Re.

Zebrania Wrocławskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 22/3, 696-698

1977

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OGÓLNOPOLSKIE SYMPOZJUM BADAŃ NAD SYSTEMEM KSZTAŁCENIA MEDYCZNEGO

Symposium odbyło się 24 lutego 1977 r. w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie. Organizatorami tego spotkania były: Sekcja Studiów Medycznych Polskiego Towarzystwa Lekarskiego i Zakład Dydaktyki warszawskiej Akademii Medycznej.

W części plenarnej obrad — poza referatami prof. Andrzeja Wojtczaka — *Rozwój kształcenia w świetle potrzeb służby zdrowia*, prof. Tadeusza Kielanowskiego — *Kształtowanie charakterów i postaw przyszłych lekarzy* i prof. Wiesława Tysarowskiego — *Rola dydaktyki medycznej w procesie kształcenia* — zebrani wysłuchali referatu prof. Ksawerego Rowińskiego — *Rys historyczny kształcenia kadr medycznych w Polsce Ludowej*. Referent przypomniał w nim odbudowę i rozbudowę szkolnictwa medycznego w pierwszych latach powojennych. Program powszechnej opieki zdrowotnej Departamentu Zdrowia utworzonego w 1944 r. w ramach Ministerstwa Opieki Społecznej i Zdrowia w Rządzie Tymczasowym przekształconego w 1945 r. w Ministerstwo Zdrowia — wysunął na pierwszy plan konieczność zwiększenia kadr medycznych. Powołana w 1945 r. pod przewodnictwem prof. Marcina Kacprzaka Państwowa Rada Zdrowia rozpoczęła prace nad reformą studiów medycznych. W kwietniu 1945 r. Rada Ministrów zatwierdziła utworzenie w Gdańsku Akademii Lekarskiej, pierwszej szkoły wyższej Min. Zdrowia opartej na nowym systemie organizacyjnym. Program nauczania w Akademii uwzględniał m.in. szeroko aspekty społeczne i przewidywał przygotowanie studentów do pracy w dziedzinie medycyny społecznej. Przy Akademii zorganizowano ponadto nowy system szkolenia personelu technicznego — powstały pierwsze w kraju szkoły laborantów medycznych. W następnych latach utworzono nowe wyższe uczelnie medyczne: na Śląsku, w Szczecinie i Białymstoku oraz przekształcono istniejące Wydziały Lekarskie oraz Wydziały Farmacji istniejące przy niektórych uniwersytetach w Akademie Medyczne. Stworzenie własnej bazy szkoleniowej resortu zdrowia było podstawą rozwoju kształcenia kadr medycznych w Polsce Ludowej. W nowych ramach organizacyjnych łatwiej było stworzyć system doszkalania kadr i dostosować kształcenie do potrzeb wynikających z uspołecznienia zawodu lekarza.

Symposium rozpoczęło projektowany przez organizatorów cykl corocznych spotkań. Stanowiło ono próbę wzajemnej wymiany doświadczeń kadry dydaktycznej uczelni medycznych i porównania ich osiągnięć; poza tym próbę oceny przeprowadzanych w akademiach medycznych eksperymentów dotyczących modyfikacji kształcenia, a zarazem próbę wydobycia problemów powstających w procesie masowego kształcenia. O wielkim zainteresowaniu problematyką, jak również i o potrzebie jej dyskusowania, świadczy liczba ponad stu nadesłanych referatów. Wyczerpujące streszczenia większości z nich zostały wydane w małej poligrafii i są już dostępne w bibliotekach. Zbyt jeszcze wcześnie na ocenę wyników spotkania, należy jednak mieć nadzieję, że inicjatywa Sekcji Studiów Medycznych PTL przyczyni się do podniesienia poziomu nauczania medycyny i roli wychowawczej naszych Akademii Medycznych.

Zofia Podgórska-Klawe

ZEBRANIA WROCŁAWSKIEGO ODDZIAŁU
POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORII MEDYCZYNY

Inauguracyjne — po wakacyjnej przerwie — posiedzenie Oddziału odbyło się 23 października 1976 r. Wypełniły je obszerne relacje doc. Stanisława Szpilczyń-

skiego z obrad Międzynarodowego Kongresu Historii Medycyny w Quebec¹ i doc. Tadeusza Heimratha z XI Krajowego Zjazdu Towarzystwa Historii Medycyny w Szczecinie². Poza tym wygłoszono referaty: dra Jana Smereki pt. *Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Wrocławskiego przed I Wojną Światową* i dr Danuty Nespiak pt. *Wawrzyniec Scholz twórca ogrodu roślin lekarskich we Wrocławiu (1552—1559)*³. Odczyt dra J. Smereki stanowił kontynuację rozprawy przedstawionej już częściowo na poprzednim zebraniu. Tym razem prelegent omówił studia i działalność zawodową oraz społeczną wrocławskiej Polonii medycznej.

2

20. listopada 1976 r. lekarz Wanda Terlecka przedstawiła plan monografii pt. *Walka z gruźlicą we Lwowie w latach 1900—1939*, a także fragment tej pracy, który omawia badania profilaktyczne przeprowadzone wśród młodzieży akademickiej Uniwersytetu Jana Kazimierza. We Lwowie powstały pierwsze w Polsce próby leczenia i zapobiegania gruźlicy jako chorobie społecznej. Wypracowane tam metody zostały przyjęte i rozpowszechnione w pozostałych regionach kraju. Praca W. Terleckiej wiąże się z dążeniem Wrocławskiego Oddziału Towarzystwa Historii Medycyny, który zmierza do odtworzenia dziejów medycyny lwowskiej.

Drugi z kolei referent, lekarz Józef Jabłoński, zasygnalizował podjęcie wstępnych badań do rozprawy opisującej zdrowotność byłych więźniów obozów zagłady, pochodzących z południowych powiatów Wielkopolski.

3

Na zebraniu w dniu 11 grudnia 1976 r. doc. Stanisław Szpilczyński przedstawił referat *Joachim Oelhaf w świetle epidemiologicznej rozprawy „O nasieniu zarazy”*. Oelhaf urodził się w 1570 roku w Gdańsku, a medycynę studiował we Francji, uzyskując w 1600 r. w Montpellier stopień doktora. Po powrocie do kraju pełnił służbę nadwornego lekarza króla Zygmunta III. W 1607 r. osiadł w rodzinnym Gdańsku, gdzie pracował jako fizyk miejski oraz nauczyciel w tamtejszym gimnazjum. Dzięki licznym drukom wszedł do historii nauki polskiej jako przyrodnik i medyk, uznawany za pierwszego epidemiologa w naszym kraju.

Re.

4

Dnia 19 lutego 1977 r. odbyło się kolejne posiedzenie, na którym dr Danuta Wierzbička przedstawiła referat *Zagadnienia paleomedycyny na Śląsku*. Prelegentka omówiła aktualny stan wiedzy o paleomedycynie, której ramy wyznacza analiza sepulkralnego materiału kostnego. Pochodzi on z pochówków szkieletowych i ciałopalnych z różnych epok i kultur. Interesujący badaczy polskich materiał osteologiczny pochodzi z Siemonii (górną paleolit), Jaskini Maszyckiej (górną paleolit), Baborowa (neolit), Nowej Cerekwi (epoka brązu), Przeczyc (I okres epoki brązu i I okres epoki żelaza), Częstochowy-Rakowa (epoka żelaza). Kości wykazywały zmiany intencjonalne nielekarskie — przypuszczalny kanibalizm i sztuczna deformacja czaszek (intencjonalne lekarskie — tj. zabiegi chirurgiczne). Trepana-

¹ Por. relację z Kongresu podaną przez S. Szpilczyńskiego w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” R. 22:1977 nr 1 s. 201—203.

² Por. relację ze Zjazdu pióra Zofii Podgórskiej-Klawe w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” R. 22:1977 nr 1 s. 197—198.

³ Referat ten jest drukowany w niniejszym numerze „Kwartalnika” s. 535.

cje wykonywano prawdopodobnie metodą skrobania, wiercenia i nacinania. Do zmian wrodzonych kręgosłupa należała: lumbalizacja, sakralizacja, skoliozy. Licznie występowały również zmiany gośćcowe stawów szkieletu, zmiany krzywice, próchnica zębów. Na zakończenie prelegentka stwierdziła, że należy poszerzyć warsztat badawczy, pozwalający wnikać w naturę zmian kostnych, a tym samym zgłębić naszą wiedzę o paleomedycynie.

5

Na zebraniu w dniu 19 marca 1977 wystąpiło trzech prelegentów.

Pierwszy z nich — mgr Mieczysław Radojewski — przedstawił okoliczności znalezienia najstarszego ekslibrisu lekarskiego, pochodzącego z 1532 roku, który był własnością Piotra Wedelicjusza z Obornik k. Poznania, rektora Akademii Krakowskiej (od 1517 r.) i lekarza Zygmunta Starego. Prelegent scharakteryzował Wedelicjusza i określił jego rolę na dworze królowej Bony. Ekslibris Wedelicjusza w formie jednostronnie odbitego drzeworytu o cechach szkoły podürerowskiej został użyty po raz pierwszy w jego druku o Hippokratesie.

Drugi referat wygłosił dr Adam Paluch. Omówił on zjawisko występowania kraniotomii w czasach prehistorycznych i u współcześnie żyjących społeczeństw plemiennych. Prelegent stwierdził, że już w paleolicie *homo sapiens fossilis* interesował się szczątkami ludzkimi — preparował odpowiednio czaszkę, a człowiek mezolitu zrobił pierwszy krok na polu wiedzy medycznej, wykonując otwór trepanacyjny na głowie żywego człowieka. Jako przykład podał prelegent czaszkę z Wasilewki (dolna część Dniepru), która na lewej kości ciemieniowej posiada otwór trepanacyjny, zlokalizowany tuż przy urazie kostnym. Chirurdzy czasów prehistorycznych nie wahali się przed kilkakrotnymi zabiegami, np. czaszka z Cuzco ma ślady siedmiokrotnej operacji. Technika trepanacyjna i narzędzia były różne, służyły temu m.in. ostre krawędzie muszli i zęby rekina. U współczesnych społeczeństw plemiennych Afryki używa się instrumentów metalowych. Skuteczność wykonywanych operacji głowy sięgała w Europie prehistorycznej 89%. Stanowi to jak dotąd zagadkę, która wprawia w podziw zarówno chirurgów, jak i badaczy przedmiotu. Referat wywołał ożywioną dyskusję, w której medyczne uzasadnienie kraniotomii podali: prof. Zygmunt Albert, prof. Kazimierz Czyżewski, dr Eugeniusz Piotrowski i dr Danuta Wierzbicka.

Trzeci referat, który przedstawił mgr Jerzy Burchardt, dotyczył psychopatologii w ujęciu Witelona. W liście napisanym w Padwie roku 1268 przedstawił on swe poglądy na podstawową przyczynę przemiany moralnej ku dobru oraz na naturę demonów. Prelegent objaśnił, że Witelo podzielił demony na dwie kategorie: 1) tzw. przez A. Birkenmajera — pseudodemony czyli zjawy (*apparitiones*), którymi zajął się ze stanowiska medycyny galenowej i 2) tzw. demony rzeczywiste omawiane przez Platona i jego komentatora Kalcydiusza, które Witelo zrationalizował z punktu widzenia wiedzy filozoficzno-logicznej i nauki o układzie kosmicznym. Z punktu widzenia medycznego interesująca jest pierwsza kategoria. W podanych przez mgr J. Burchardta przykładach takich jednostek chorobowych, jak szaleństwo (*pherenesis*), depresja (*melancholia*), majaczenie padaczkowe (*delirium epilepticum*), Witelo przyjął interpretację choroby zgodnie z przekonaniem filozoficznymi epoki. Witelo znał nie tylko medycynę uniwersytecką, ale sam obserwował przypadki nie notowane w literaturze medycznej. Do jego własnych obserwacji należą wspomniane w jego liście przypadki chorób o nomenklaturze ludowej. W dyskusji podkreślono wielką rolę Witelona w naukach przyrodniczych. Choć Witelo nie był lekarzem, parał się również zagadnieniami czysto lekarskimi.